

Галина Сікора (Halyna Sikora) <https://orcid.org/0009-0004-4210-7225>

Національна академія наук України, Інститут української мови НАН України, Відділ діалектології,
вул. М. Грушевського, 4, Київ, 01001, e-mail: sikoragalyna@ukr.net

ДЕМІНУТИВНІСТЬ І ДЕМІНУТИВИ В МОВНОМУ СВІТІ ЛЬВОВА

DEMINUTYWNÓŚ I DEMINUTYWY W ŚWIECIE JĘZYKOWYM LWOWA

DIMINUTIVITY AND DIMINUTIVES IN THE LANGUAGE WORLD OF LVIV

Ключові слова: Львів, мова Львова, демінутивність, демінутиви, словотвірні форманти

Słowa kluczowe: Lwów, język Lwowa, deminutywność, deminutywy, formanty słowotwórcze

Keywords: Lviv, Lviv language, diminutivity, diminutives, word-forming formants

Анотація

Наукова студія репрезентує фрагмент комплексного опису демінутивів та демінутивності в мовному світі Львова, виконаного на тлі цілісного дослідження його лексичного багатства. Під час аналізу цього важливого складника лінгвальної природи Львова увагу було спрямовано на широкий спектр завдань: виявлення репертуару демінутивів, засвідчення в тематичних групах, частиномовну віднесеність, визначення їхнього статусу, генези, семантичної структури, словотвірних формантів, специфіки функціонування тощо. Указано на особливу роль в усталенні демінутивів польської мови, з'ясовано причини активного функціонування демінутивів у соціумі Львова. Указано, що різноманітність модифікаційних демінутивних структур у мовленні львів'ян свідчить про високу продуктивність демінутивного моделювання. Доведено, що демінутивність і демінутиви – це скарбниця культурної пам'яті міста Львова, репрезентант уявлень львів'ян про світ, вагомий компонент їхньої діалектної картини світу, один із важливих маркерів львівської ідентичності.

Streszczenie

Artykuł stanowi fragment kompleksowego opisu deminutywów i deminutywności w językowym świecie Lwowa, przeprowadzonego na tle całościowych badań nad bogactwem leksykalnym miasta. Podczas analizy tego ważnego składnika językowego charakteru Lwowa uwaga skupiona została na szerokim spektrum zadań: wskazaniu repertuaru deminutywów, poświadczeniu ich przynależności do grup tematycznych oraz do kategorii części mowy, określeniu ich statusu, genety, struktury semantycznej, formantów słowotwórczych, specyfiki funkcjonowania itp. Przedstawiono szczególną rolę języka polskiego w utrwaleniu się deminutywów oraz wyjaśniono przyczyny czynnego funkcjonowania deminutywów w języku społeczności lwowskiej. Wskazano, że różnorodność modyfikacyjnych struktur deminutywnych w mowie mieszkańców Lwowa obrazuje wysoką

produktywność słowotwórczego modelu deminutywnego. Udowodniono, że deminutywy i deminutywność są skarbnicą pamięci kulturowej Lwowa, reprezentacją wyobrażeń mieszkańców tego miasta o świecie, znaczącym składnikiem ich gwarowego obrazu świata, jednym z ważnych wyznaczników tożsamości lwowskiej.

Abstract

The study represents a fragment of a comprehensive description of diminutives and diminutivity in the linguistic world of Lviv, carried out against the background of a holistic study of its lexical wealth. During the analysis of this important component of the linguistic nature of Lviv, attention was focused on a wide range of tasks: identification of the repertoire of diminutives, attestation in thematic groups, part-linguistic affiliation, determination of their status, genesis, semantic structure, word-forming formants, specifics of functioning, etc. The article highlights the special role of the Polish language in establishing diminutives, and clarifies the reasons for the active functioning of diminutives in Lviv society. It is indicated that the variety of modifying diminutive structures in the speech of Lviv residents indicates the high productivity of diminutive modelling. The article proves that diminutivity and diminutives are a treasury of the cultural memory of Lviv, a representative of Lviv residents' ideas about the world, an important component of their dialectal picture of the world, and one of the important markers of Lviv identity.

1. ВСТУП

Мова Львова – багатогранний лінгвофеномен, регіональний різновид української національної мови, мовно-культурне надбання, сформоване в умовах різних історичних подій, переплетінні різноманітних культур, мов і літератур етносів, які населяли це мультикультурне та мультилінгвальне місто в різні історичні епохи, – має масштабний, різноманітний та різнорідний за своєю природою комплекс рис усіх мовних рівнів. Ці риси, по-перше, різні за генезою (питомі архаїчні регіональні риси; усталені внаслідок різних за хронотопом іншомовних впливів, зокрема польської, німецької, російської мов, їдишу; спільні з літературною мовою щодо формальних і функційних особливостей чи посталі під впливом літературної мови; загальноукраїнські відхилення від літературної норми), по-друге, неоднакові за своїм поширенням і функціонуванням у соціумі Львова. Сукупність цих неоднорідних рис, серед яких численними є диференційні діалектні мовні особливості, формує так звану львівську мовну ідентичність, яку вирізняють, зокрема, вихідці інших регіонів України та закордоння.

Складність стратифікації, багаторівневості і варіантності структурної організації мовлення львів'ян, притаманність виразного діалектного забарвлення зумовило розгортання лінгвістичних студій у площині урбанолінгвістики, зокрема діалектології міста, або соціодіалектології міста, із залученням надбань інших лінгвістичних напрямків.

Комплексне дослідження мови Львова початку XXI століття, яке вже має здобутки [Сікора, 2020], стрімко розгортається й зараз спроектоване на

лексичний рівень [Сікора, 2023]. Аналіз цього рівня вповноважив стверджувати, що вагоме місце в лексичному фонді досліджуваного міста займає в е л и к и й п л а с т д е м і н у т и в н о ї л е к с и к и – важливий компонент мовної системи Львова, який, попри фіксацію, дотепер не став об'єктом докладного лінгвістичного опису.

В українському мовознавстві категорію демінутивності загалом, а зокрема структуру й семантику демінутивних утворень аналізували на матеріалі української літературної мови чи в зіставленні з іншими мовами І. Ковалик [1957], Л. Гумецька [1958], К. Городенська і М. Кравченко [1981], Н. Клименко [2007], П. Білоусенко та В. Німчук [2013], Н. Руда [2013], Є. Карпіловська [2015], Л. Кислюк [2015], Н. Стахнюк [2019] та ін.; на діалектному матеріалі – О. Левенець [2014], Г. Гримашевич [2015], Т. Ястремська [2021] та ін.

Категорія демінутивності й демінутивні деривати в польській мові чи в її зіставленні з іншими мовами перебували в колі наукових зацікавлень таких мовознавців, як Z. Klimaszewska [1983], R. Grzegorzczkova [1984], R. Dobrzyński [1988], S. Grabias [1988], J. Sierociuk [1990; 2018], B. Koecke [1994] A. Wierzbicka [1999], J. Bralczyk [2004], E. Szczepańska [2009], M. Pastuchowa [2015], K. Kleszczowa і M. Pastuchowa [2016] та ін.

2. ЛЬВІВСЬКІ ДЕМІНУТИВИ: ІСТОРІОГРАФІЯ, РЕПЕРТУАР, ГЕНЕЗА

Зауважимо, що львівські діалектні демінутиви репрезентовано в регіональних українських і польських лексикографічних працях диференційного типу¹. Проте варто підкреслити, що такі праці, фіксуючи регіональну лексику та фразеологію, не віддзеркалюють реального стану мовлення львів'ян, адже діалектний словник не дає уявлення про говірку як систему. Так само і щодо репертуару демінутивів: діалектні словники мовлення львів'ян, зокрема українські (академічний словник «Лексикон львівський: поважно і на жарт» і численні інші), подають лише частину багатства демінутивів, якими послуговуються під час спілкування львів'яни. Ці словники репрезентують загальноновживані, найпоширеніші в повсякденній мовній практиці діалектні демінутивні одиниці, а також фіксують пласт мовних демінутивних реліктів – застарілої демінутивної лексики (архаїзмів чи історизмів), яка віддзеркалює побут, ментальність львів'ян минулих історичних періодів, вийшла з ужитку і не функціонує зараз в усному мовленні львів'ян, однак збережена

¹ Докладний аналіз львівських словників реалізовано в студії «Львів у калейдоскопі лексикографії» [Сікора, 2018].

в художніх творах чи мемуарних працях, що стали одним із джерел створення таких словників².

Деякі львівські демінутиви в мовленні львів'ян зафіксував Я.Б. Рудницький у 20–30-их роках ХХ ст. [Rudnyćkyj, 1993]. Дослідниця польського Львова до 1939 року З. Курцова теж зафіксувала кілька демінутивів, подаючи їхню семантику, віднесеність до тематичної групи та вказуючи на наявність/відсутність їхнього стилістичного забарвлення [Kurzowa, 1985].

Отож дослідницький вектор було спроектовано на широкий спектр завдань, серед яких першочерговим стало виявлення репертуару демінутивів у львівському узусі внаслідок тривалого наукового спостереження над усним мовленням львів'ян протягом початку ХХІ століття. Кваліфікація демінутивної лексики передбачала з'ясування статусу демінутивів (діалектна чи літературна лексема); їхню диференціацію за тематичними групами; частиномовну віднесеність; ступенювання; зв'язок чи його відсутність з категорією оцінності (експресиви/неекспресиви), зокрема характеристику його оцінного значення (позитивна експресія/негативна експресія); виявлення спектру демінутивних засобів (їхньої продуктивності й кореляції з категорією роду, частиномовною віднесеністю, віднесеністю до тематичної групи); з'ясування принципів демінутивності (антропоцентризм, теоцентризм тощо); дослідження генези демінутивних одиниць унаслідок кореляції з літературним стандартом, діалектним довіллям, польською чи іншими мовами; виявлення особливостей функціонування (загальноновживаність чи обмежене вживання; наявність/відсутність гендерних характеристик; чинники різного представлення в ідіолектах, засвідчення в різних сферах уживання: усному повсякденному мовленні, зокрема в спілкуванні з дорослими чи дітьми, львівському іменнику, фольклорі, а також у писемній формі, зокрема в літературній творчості львівських письменників, мові соцмереж, назвах закладів громадського обслуговування та інших назвах ергонімії Львова)³.

Демінутиви як невід'ємний компонент спілкування львів'ян є настільки яскравим, частотним, характерним для Львова мовним явищем, що їх відразу зауважують (а часто й переймають) вихідці з інших регіонів України. Саме тому правомірно стверджувати, що така зменшена, пестлива лексика, як і загалом демінутивність, яку вона творить, є одним із виразників львівської мовної ідентичності.

2 Докладніше про взаємозближення усної та письмової форм мовлення львів'ян та інші теоретичні аспекти дослідження мови міста інформує наукова студія «Текст міста як лінгвістичний феномен» [Сікора, 2016].

3 Зауважимо, що ця студія становить лише фрагмент більшого дослідження.

Це твердження, наприклад, ілюструє допис у соціальній мережі Фейсбук, у якому авторка⁴, український філолог за освітою, яка народилася та виросла в Запорізькій області, тривалий час проживала в Донецьку, а згодом переїхала на постійне проживання до Львова, ділиться своїми спостереженнями над особливостями спілкування львів'ян, зауважуючи активне вживання демінутивів:

Поділюся з вами, друзі і читачі сторінки, про те, чому полюбила Львів усім серцем. У цій розповіді буде йтися і про мову. [...] Звісно, за красу українських суфіксів пестливості, які додають солов'їній ніжності і чутливості. Це такі собі молекули добра і любови, як-от: «паннусю», «паннусенько», «горнятко», «кавуся», «смаколик», «жменька», «люстерко», «капелюшок», «коліжанка» (=подруга, а не колега, як я думала спочатку!), «сальце», «цьомчик», «добренько»... [...] Львів'яни завжди мають час на те, щоб зупинитися і обійнятися, запитати: «Як ся маєш, Ганнусю?», «Як здоровля, Марічко?» [...].

Щоб відповісти на запитання, чому мові Львова властивий такий високий ступінь демінутивності, потрібно зробити екскурс в історію. Сучасне місто Львів є спадкоємцем усіх історичних етноспільнот, які в різні періоди населяли місто і зробили свій мовно-культурний внесок у становлення львівської ідентичності, адже культура, у якій живуть носії мови, чинить суттєвий вплив на те, якими мовними засобами вони послуговуються.

Категорія демінутивності властива слов'янським мовам (їхнім літературним і діалектним виявам); демінутиви засвідчені в слов'янському фольклорі [див., напр., Sierociuk, 1990].

У мовленні львів'ян демінутивність є дуже розвинутою категорією: широким і частотним в ідіолектах є репертуар демінутивів, свідченням цього є не тільки їхнє активне функціонування в соціумі Львова, а й лексикографічна фіксація в уже згадуваних діалектних словниках. Загальновідомо, що львівський мовопростір формувався найбільше під впливом української мови (мови автохтонного народу) та польської мови, яка спричинила усталення численних рис на різних мовних рівнях мовлення, особливо на лексичному. Це дає змогу припустити, що активне функціонування демінутивних утворень у комунікативному повсякденні львів'ян зумовлене не лише їхньою високою частотністю та продуктивністю в українському сегменті, а й сильним впливом польської мови попереднього історичного періоду⁵.

4 Її ім'я та прізвище залишаємо в таємниці.

5 У польському мовознавстві верхньою межею українсько-польського білінгвізму та диглосії прийнято вважати 1939 рік.

Наведемо з цього приводу міркування польських та українських дослідників. Зокрема, польська дослідниця А. Вежбицька зауважила:

Щодо культури поляків і українців та її впливу на наявність демінутивів у польській та українській мовах, варто зазначити, що порівняно з українською польська мова на сучасному етапі свого розвитку характеризується значно більшим використанням демінутивів як у літературі, так і в повсякденних розмовах [Wierzbicka, 1999, цит. за Стахнюк, 2019, с. 130].

Цю думку поділяють і українські мовознавці, зокрема Н. Стахнюк:

Поляки частіше, ніж українці, висловлюють свої емоції, використовуючи мову. Зменшувально-пестливі форми вживаються в різних соціальних контекстах, виражаючи ставлення мовця до питань, які він порушує [Стахнюк, 2019, с. 131].

І далі продовжує:

Досі не проводилися порівняльні статистичні дослідження частоти вживання зменшувально-пестливих форм в українській і польській мовах. Імовірно, що в цій галузі незначну перевагу досі мала українська мова. Про це свідчить порівняно більша кількість та різноманітність зменшувальних форм другого ступеня, утворених за допомогою складених формантів, наприклад: рука – ручка – рученька, нога – ніжка – ніженька, ліс – лісок – лісочок, кінь – коник – коничок – кониченько і т. ін. Натомість у польській мові подібні форми характеризуються вищим ступенем демінутивності. Однак останнім часом саме на ґрунті польської мови спостерігається певна тенденція, що свідчить про підвищення частотності вживання демінутивів, особливо в деяких галузях та стилях мови [Стахнюк, 2019, с. 132].

Протилежні результати, що не підтвердили загальне переконання про велике багатство демінутивів у слов'янських мовах, зокрема в польських діалектах, отримав Є. Сероціук, проаналізувавши записані З. Соберайським у 1951–1953 рр. 200 сторінок текстів з 11 міст західної Великопольщі⁶ та виявивши їхню низьку частотність [Sierociuk, 2018].

Дослідження лексичного багатства демінутивів, що функціують у Львові, розгорталася насамперед на диференціюванні з а т е м а т и ч н и м и г р у п а м и. Простежено, що демінутиви можуть бути назвами осіб (характерологічними назвами, агентами, етнонімами), назвами спорідненості та

6 Активніше вживання демінутивної лексики більш властиве малопольській мові, зокрема мові Кракова.

своцтва, назвами людського тіла; іменами, назвами одягу та взуття, їхніх частин, назвами прикрас, предметів домашнього вжитку, страв, напоїв, продуктів харчування та їхніх частин, назвами рослин, природніх реалій і явищ природи, тварин і птахів, теонімами, часовими назвами, абстрактними назвами; зменшувально-пестливими словами в мовленні дорослих, використуваними в спілкуванні з дітьми, лайливими словами тощо.

Прикметно, що генеза демінутивної лексики може бути різна: це і власне український лексичний пласт, і лексичний пласт іншомовного походження, тому серед діалектних демінутивів є запозичення з польської мови: лексеми, утворені від лексем польського походження, а також запозичення з інших мов, які увійшли до мови львів'ян здебільшого через польське посередництво. Наприклад, це такі загальноновживані у Львові демінутиви, як *бузя*, *бузьо*, *бузячок*, *n. buzia, buziak, buziaczek*, *літ.* личко, губки; гарна дівчина чи жінка⁷; *г(е)альярётка* (< *г(е)альярётка*), *n. galaretko* (< *n. galareta*), *літ.* желе; *дзірочка* (< *дзірка* < *дзіора*), *n. dziureczka* (< *dziurka* < *dziura*), *літ.* дірочка (< *дірка* < *діра*); *ко(у)бітка* (< *ко(у)бітка*), *n. kobietka* (< *kobieta*), *літ.* жіночка (< *жінка*); *фальбанка* (< *фальбана*), *n. falbanko* (< *falbana*), *літ.* оборочка; *філіжаночка* (< *філіжанка*), *n. filizaneczka* (< *filizanka*), *літ.* чашечка (< *чашка*); *фіраночка* (< *фіранка*), *n. firanko*, *franeczka*, *літ.* занавіска; *флакончик* (< *флакон*), *n. flakonik* (< *flakon*), *літ.* флакончик (< *флакон*), вазочка для квітів; *хвілька* (< *хвіля*), *n. chwilka* (< *chwila*), *літ.* хвилинка (< *хвилина*), а також притаманні мовленню львів'ян здебільшого старшої генерації, рідше – львів'янам середнього віку, демінутиви *борзенько* (< *бързо*), *n. bardzo*, *стп. barzo*⁸, *літ.* швиденько (< *швідко*); *сличнётко* (< *слично*), *n. ślicznie*, *літ.* гарненько (< *гарно*); *в'ядёрко* (< *в'ядро*), *n. wiaderko* (< *wiadro*), *літ.* відерце (< *відро*); *крисочка* (< *криса*), *n. kreseczka* (< *kresa*); *літ.* рисочка (< *риска*); *мілёткіі*, *n. milutki* (< *miły*), *літ.* миленький, вродливий, гарненький; *старушок*, *n. staruszek* (< *staruch*), *літ.* старенький чоловік; *студёньцік* (< *студэнт*), *n. studencik*, *літ.* студентик (< *студент*); *яньцьо* (< *Ян*), *n. Ян солдат* [ЛЛ, с. 880]⁹ та ін.

Серед діалектних демінутивів, уживаних львів'янами, є також такі, що утворені від запозичень із німецької мови (їх значно менше), наприклад, притаманні зазвичай мовленню львів'ян усіх вікових груп, а найбільше особам старшої генерації демінутиви *цвайка*, *цвайчка* (< *цвая*), *нім. Zwei*, *літ.* двійка (шкільний бал); *фатё(і)рко*, *фатріко* (< *фате(и)р*), *нім. Vater*, *літ.* батечко

7 Літературні відповідники подано тільки до діалектних демінутивів.

8 Із семантикою 'дуже, вельми' [SS; SP_XVI; ЕСУМ, с. 230].

9 Покликання на «Лексикон львівський: поважно і на жарт» подано лише для рідковживаних, застарілих лексем.

(< батько), *тáточко* (< тато); *футéрко* (< *футро*), нім. *Futter*, н. *futerko*, літ. підкладка; хутро, шкурка; шубка; *півфутéрко*, літ. коротка шуба.

Дослідження частини мовної віднесеності поширених у мові Львова демінутивів уможливило виявити демінутивні одиниці, що належать до самостійних (повнозначних) і службових (неповнозначних) частин мови, а саме: демінутивні іменники, демінутивні прикметники, демінутивні прислівники, демінутивні дієслова, демінутивні числівники й навіть демінутивні частки та демінутивні мовноетикетні вигуки; дало змогу унаочнити репертуар словотвірних формантів.

3. СЛОВОВІРНІ МОДЕЛІ ДЕМІНУТИВІВ

Виявом інтенсивності демінутивності, зростання ступеня пестливості чи експресивності, є ступенювання демінутивів. Воно передбачає 1-ий, 2-ий, а іноді й 3-ій ступені, утворені від нейтральної лексеми, у якій відсутні демінутивні засоби. Кількаступеневі демінутивні форми властиві багатьом літературним і діалектним лексемам, наприклад: *вузькі(и)й, вузькі(и)й* > *вузэнький* > *вузэсенський, вузэсеничкий, вузюсінський*; *вар'ят* (н. *wariat*) > *вар'ятуньо* > *вар'ятуцьо*, літ. божевільний, дивак; *трóха, трóхі(и)* > *трóшка, трóшкі(и), трішкі(и)* > *трóшечка, трóшечкі(и), трішечкі(и)*; *фуньо* > *фуньо* > *фуньцьо*, літ. зарозумілий, дурень; *шаль* > *шáлик* > *шáличок*, літ. шарф. Явище ступенювання демінутивів ілюструє градацію демінутивності (або значенневого потенціалу) демінутивних одиниць і є прямопропорційне градації їхнього оцінного потенціалу, маючи за інтенсифікатори (засоби підсилення демінутивності) словотвірні форманти, зокрема суфікси.

Різноманіття словотвірних моделей, варіантність демінутивних одиниць, яким властиві різні словотвірні форманти з тотожним лексичним значенням, забезпечують дериваційні засоби. Для утворення демінутивної лексики існує спектр словотвірних формантів, а демінутиви та їхні словотвірні варіанти утворюються зазвичай унаслідок афіксації. Цей спектр формантів, які є засобами емоційно-експресивного вираження та застосовуються для творення демінутивних форм, дуже широкий: він репрезентує як продуктивні українські суфікси літературної мови, так і ті, що перебувають за межею літературної мови; рідше трапляються інші способи творення демінутивів (флексійний – флексія -'о в іменниках чоловічого роду; редуплікація, основоскладання, субститування у вигуках):

- 1) іменникові, зокрема **-к-(а)**: *жмі(é)нька* (< *жмэня*), *кишэнька* (< *кишеня*), *шуф(х)лядка* (< *шуф(х)ляда*), *мармулядка* (< *мармуляда*), літ. мармелад, *лягумінка* (< *лягуміна*), літ. смаколик, *ко(в)бáска* (< *ко(в)басá*);

- очк(а):** *жіночка* (< *жінка*), *ріночка* (< *рінка*), *літ.* *каструлька* (< *каструля*); **-ечк(а):** *подушечка* (< *подушка*); **-ечк(о):** *пальтєчко* (< *пальто*); **-ик:** *стóлик* (< *стіл*), *но́сик* (< *ніс*), *фотéлик* (< *фотéль*), *літ.* *м'яке крісло*; **-ок:** *банячо́к* (< *баня́к*), *літ.* *каструля*, *плячо́чок* (< *плячо́к*), *літ.* *пиріг*; **-ичок:** *ша́личок* (< *ша́лик*, *шаль*); **-ус(я), -юс(я):** *каву́ся* (< *ка́ва*), *паню́ся* (< *па́ні*), *поду́ся* (< *поду́шка*); **-ущі́н(а):** *подуці́на* (< *поду́шка*); **-ос(я):** *бідо́ся* (< *біда́*), *літ.* *убогість*, *убогий(а)*; **-елк-:** *крісе́лко* (< *крі́сло*), *масе́лко* (< *ма́сло*); **-е́рк(о):** *віде́рко* (< *відро́*), *в'яде́рко* (< *в'ядро́*), *раде́йко* (< *радіо*); **-о́чк(о):** *місто́чко*, *місте́чко* (< *мі́сто*); **-чик:** *хло́пчик* (< *хлопець*), *папі́рчик* (< *папі́р*), *горо́бчик* (< *горобець*), *фотéльчик* (< *фотéль*), *оли́вчик* (< *оливець*) та ін., а також суфікси, що утворюють множинні іменники: **-еньк(и):** *вистри(е)бе́ньки*, *літ.* *вигадки*, *примхи*, *забаганки*; *дрібнички*; **-алк(і):** *міштита́лки* *літ.* *дрібнички*; **-у́льк(и):** *перду́льки* (< *перду́лі* – ?), *літ.* *дурниці*;
- 2) прикметникові, зокрема **-о́ньк-:** *дрібо́нький* (< *дрібні́й*), так само *блідо́нький*, *блядо́нький*, *тихо́нькій*, *міго́нькій*, *слабо́нькій*; **-е́ньк-:** *рив(м)не́нький* (< *рив(н)ний*), так само *м'яке́нький*, *хоре́нький* (< *хр́ий*), *літ.* *хворе́нький* (< *хворий*), *дурнуватий*; **-е́сеньк-:** *гарне́сенський* (< *га́рний*), **-і́сіньк-:** *нові́сінський* (< *новий*), **-і́сеньк-:** *нові́сенський* (< *новий*), **-у́сіньк-:** *маню́сінський* (< *мали́й*); **-ю́сіньк-:** *мацю́сінський* (< *мацьо́пий*), *літ.* *мали́й*; **-е́сеничк-:** *вузе́сеничка* (< *вузе́нка*); **-у́(ю)н-:** *гарніо́ній* (< *га́рний*), *маню́ній* (< *мали́й*); **-і́цьк-:** *маці́цький*, *літ.* *маленький* та ін.;
- 3) прислівникові, зокрема **-еньк(о):** *борзе́нько* (< *бфзо*), *літ.* *швиде́нько* (< *швидко*), так само *гарне́нько*, *добре́нько*, *ясне́нько*, *тепле́нько*, *рівне́нько*, *швиде́нько*, *хуте́нько*; **-о́ньк(о):** *тихо́нько* (< *ти́хо*); **-і́чк(о):** *фа́йнічко* (< *фа́йно*), *літ.* *добре*, *гарно*; **-у́(ю)тк(о):** *слічню́тко* (< *слі́чно*), *літ.* *гарно*, *запідко́льки вул. під руку* (ст) [ЛЛ, с. 330], *запідпа́шки* (< *за* + *під* + *пахи*), *літ.* *під пахи*; **-к-:** *ка́пку*, *літ.* *трошки* (< *трохи*); **-і́нію́н(ю):** *капіню́ню* (< *ка́пку*), *літ.* *трошечки* (< *трохи*); **-і́нію́нц(ю):** *капіню́нцю* (< *капіню́ню*), *літ.* *трошечки* (< *трохи*) та ін.;
- 4) дієслівні, зокрема **-к-:** *гуля́тки* (< *гуля́ти*), *спа́тки* (< *спа́ти*); **-оньк-и:** *спа́тоньки* (< *спа́ти*); **-очк-и:** *їсточки* (< *їсти*), *спа́точки* (< *спа́ти*); **-ц-:** *га́мцяти* (< *га́мати*), *літ.* *їстоньки* (< *їсти*), *поцію́пяти* вул. здійснити статевий акт (ст) [ЛЛ, с. 619] та ін.;
- 5) числівникові, зокрема **-ійк(о):** *дві́йко* (< *дво́є*), *літ.* *двійко* (< *двоє*), *трі́йко* (< *тро́є*), *літ.* *трое*;
- 6) вигуківі, зокрема **-к (і, и):** *приві́ткі(и)!* (< *приві́т*), *цьо́мкі(и)-бо́мкі(и)* (< *цьом*, *бом*); **-ачк(а):** *віта́ннячка!* (< *віта́ння*); **-ц(і):** *цьо́мці* (< *цьом*); **-очк(а):** *будла́зочка*, *будь ла́зочка* (< *будь ла́ска*); редуплікація: *цьом-цьо́м, па-па́!* (< *цьом*, *па*), *літ.* *до побачення*; юкстапозити з редукованою

першою частиною *цю-руці* (< *цілюю руці*) форма привітання та прощання у звертанні до жінки (ст) [ЛЛ, с. 831]; *цю́мцю-ру́мцю* ірон., жарт. форма привітання та прощання у звертанні до жінки (ст) [ЛЛ, с. 831];

- 7) форманти часток, зокрема **субституювання [к] – [ц']**: *таць* (< *так*).

Репрезентативним виявився спектр демінутивних засобів (словотвірних формантів) у кореляції з категорією роду в назвах осіб:

1. Чоловічого роду – **-ь(о), -ць(о), -ўнь(о), -ўнець(о), -усь, -ець, -ок, -ик, -ік, -к(о)**, зокрема *бичок* (< бик), *літ.* вгодований хлопець або чоловік; *вар'ятуньо, вар'ятуньо* (< *вар'ят*), *літ.* божевільний, дивак; *жидик* (< *жид*) єврей, кишеньковий ніж, горобець [ЛЛ, с. 277]; *жидок* партія у преферансі (ст), друга партія у преферансі (ст) [ЛЛ, с. 279]; *калакуньо* (< *калакунь*), *літ.* селяк, недотепа; *ко(у)рдуплик* (< *ко(у)рдупель*), *літ.* хлопчак, низькорослий (а); *мудрагелік* (< *мудрагелъ*), *літ.* розумник, хитрун; *мудьо* (< *мудь*), *літ.* селяк, простака; *панок* (< *пан*) *літ.* панок; *перекінчик* *літ.* відступник; *нікус-глянцусь* вул. юнак (ст), чоловік, який останні гроші витрачає на послуги повії (ст) [ЛЛ, с. 587]; *ніцусь* вул. манірний, надто пешений юнак; *елегантік* (ст) [ЛЛ, с. 590], *німідельок* вул. невисокий, низькорослий чоловік (ст) [ЛЛ, с. 589], *професарець, професарко* ірон. професор [ЛЛ, с. 641], *студеньцік, п. studenciк*, вул., ірон. студент (ст) [ЛЛ, с. 746], *старушок* (< *п. staruszek, staruch*), *літ.* старенький чоловік; *фйолок, п. fiolka* (< *fiola*), *літ.* навіжений; *фуньо, фунько, фуньцьо*, *літ.* чванько, дурень; *яньцьо* (< *Ян, Ян*) солдат [ЛЛ, с. 880]; *хлістик, хлісток* зніжений, розпещений молодий чоловік (ст) [ЛЛ, с. 880]; *хлопуньо, хлопуньцьо* (< *хлоп, літ.* чоловік), *літ.* невихований чоловік; *грубіян, селяк; хамуньо, хамуньцьо* (< *хам*), *літ.* грубіян; *хруцик* (< *хруци*), *літ.* худорлявий, невисокий на зріст хлопець, чоловік; *чубарик* (перев. мн. *чубарики*) особа із Радянського Союзу за перших совітів (перев. військовий) (ст), росіянин (ст) [ЛЛ, с. 841]; *цєпусь, цєпак* (< *цєп*) вул., знев. недотепа, дурень (ст), селяк (ст), грубіян, нахаба, зухвалець (ст) [ЛЛ, с. 822]; *цьольо, цьолок* знев., ірон. *літ.* недотепа, дурень; *цьольо* *літ.* наївний простака; *шкрабін'їрко* знев., ірон. урядовець низького рангу (ст), посередній письменник із великими амбіціями (ст) [ЛЛ, с. 854]; *штубачок* (< *штубак*) шк. першокласник (перев. у гімназії) (ст); шк. недотепа, дурник (ст) [ЛЛ, с. 870].
2. Жіночого роду – **-к(а), -очк(а), -ус(я), -юс(я), -ос(я), -унц(я), -ц(я)**, зокрема *ко(у)бітка* (< *ко(у)біта*), *літ.* жінка; *коліжачочка* (< *коліжачка*), *літ.* подруга; *гоноративи паннўся, панїўся, паньбўся, паннў(ю)нця, панянка, панєнка*, *літ.* панночка (< *пані*), *літ.* пані, жінка, вишукана жінка; *гоноративи панця, паньбўся*, *літ.* гонорова, манірна жінка; *г(г)оспўся*, *літ.* господиня; *колєжка, колєжка* (< *колє(є)г(г)а*), *літ.* подруга, друг; *кумўся*

(< *кума́*), *літ.* кумася (< *кума́*); *лялю́ся* (< *ляля́*), *літ.* гарна дівчина, жінка; *міньця́* (< ?): *міньця-сві́рк* вул., знев., ірон. дивакувата жінка, дивачка [ЛЛ, с. 476, 693]; *міхалі́ньця* (< *Michajlina*) вул., знев., ірон. дивачка (ст) [ЛЛ, с. 478]. Важливо додати, що в мовленні львів'ян зафісовано також демінутиви на позначення осіб жіночої статі, які є літературними лексемами, наприклад: *жіно́чка* (< *жі́нка*), *господі́нька* (< *господі́ня*) та ін.

Варто відзначити, що демінутивним назвам осіб жіночого роду, на відміну від назв осіб чоловічого роду, властива здебільшого лише позитивна конотація. У звертаннях до жінок демінутивність посилюється внаслідок вживання літературних лексем-демінутивів *золотко*, *золотце*, *сёрденько*, *серденятко*, а також літературних означень *золота́* (*злота́*), *коха́на*, *дорога́*, *міла*, *люба* та їхніх демінутивних форм *золоте́нька*, *дороге́нька*, *дорогесе́нька*, *миле́нька*, *милесе́нька*, *любе́нька*, *любесе́нька* та ін. Демінутивність зростає внаслідок уживання разом із такими іменниками та прикметниками на позначення осіб жіночої статі демінутивно-гіпокористичних варіантів жіночих імен, що є частотним явищем у мовному просторі Львова. Наприклад: *Дорогі́й Свято́чку, раз я вже не всти́гла подзвони́ти в присто́йний час, то хоч тепе́р ска́жу. Дзвіно́чок, вітаю́ з днем наро́дження. Наталю́сю, сёрденько, дай мені́, коха́на, чи́стий спо́кій! Оле́ночка, пішли́ на ву́лицю. Олю́сіку, обіймаю́...*

1. Спільного роду – **-ос(я)**, **-ятк(о)**, **-ась**, **-оп(а)**, **-опств(о)**, **-от(а)**, **-к-**, **-ішон**: *бідос́я*, *бідня́тко*; *дивови́жня́тко*, *чарі́вня́тко*, *чудесе́ня́тко*¹⁰, *гру́бась* (< *n. grubas*), *літ.* товстунчик (< *товстун*); *мацьо́на*, *цьо́на*¹¹ (< *мацьопа*), *мацьо́пство*, *мальо́та*, *літ.* дитинка (< *дитина*), мала тварина чи птах; *милота́*, *літ.* щось (хтось), що викликає замилювання; *ню́ня*, *ню́нька*, *літ.* плакса; *мавішо́н*, *малпішо́н* (< *ма́впа*, *ма́лпа*), *літ.* мавпа, несимпатичний (а), ірон. кумедний (а), ірон., ласк. дитина; *цюцю́рупа* вул. незграбна, безпорадна людина; недотепа [ЛЛ, с. 832], (*вели́ка*) *ця́ця*, *літ.* примхливий(а), а також способом основоскладання в юкстапозиті *старé-мале́ньке* (< *старé-мале́*), *літ.* дуже розумна дитина, людина невизначеного віку, другою частиною якого є демінутивний прикметник зі специфічним фонетичним оформленням – наявністю м'якої звукосполучки *лє / літ. лє* (цю фонетичну рису називають ляльолуканням).
2. Назви дітей і підлітків із такими словотвірними формантами: **-ок**, **-ик**, **-оп(а)**, **-опств(о)**, **-ічк(а)**, **-атк(о)**, **-ятк(о)**: *кльо́чок*, *кльо́чик* (< *кльоц*), *літ.* дитина, товста дитина; *маві́чка* ласк. дівчина-підліток, яка наслідує дорослих [ЛЛ, с. 451], *срайду́ля́тко*, *літ.* дитина, а також демінутиви

¹⁰ Демінутиви *дивови́жня́тко*, *чарі́вня́тко*, *чудесе́ня́тко* були властиві ідіолекту доктора філологічних наук, професора Ірини Фаріон.

¹¹ Слово утворене внаслідок аферези від *мацьо́на*.

літературного походження із **-к-**, **-очк(и)**, **-ор(а)**, **-іськ(а)**: *дітки, діточки, дітворá, дітіська, дітіська* (< *діти*).

Високий ступінь продуктивності властивий флексії **-’о** (**-’о**), яка під впливом дуже поширеного у Львові укання має вияв **-’у** (**-’ю**) і притаманна тільки демінутивам-іменникам чоловічого роду, серед яких є загальні та власні назви. Ця маскулінна флексія репрезентована назвами осіб, а також назвами частин тіла та властива як діалектним, так і літературним лексемам, зокрема загальним назвам: *брату́ньо* (< *брат*), так само *вар’яту́ньо* (< *ва́р’ят*), *діду́ньо* (< *діду́нь*), *діду́сьо* (< *діду́сь*), *майстру́ньо* (< *ма́йстер*), *калаку́ньо* (< *калаку́нь*), *пісьо* (< *пісок*) *літ. рот, тату́ньо, тату́сьо* (< *та́то*) та ін.; власним назвам – чоловічим іменам¹²: *Да́ньо, Да́нцьо, Да́сьо, Дану́сьо* (< *Богдан*), *Гри́цьо* (< *Гриць, Григорій*), *Дмитру́ньо, Дмитру́сьо* (< *Дмитро*), *Г’є́н’о* (< *Євген*), *Зе́н’о* (< *Зе(и) новий, Зенон*), *Іг’фі́’о* (< *Ігор*), *Мі́сьо, Михáсьо* (< *Михайло*), *Ро́мцьо* (< *Роман*), *Росту́ньо, Росту́сьо* (< *Ростислав*), *Назару́ньо, На́зьо* (< *Назар*), *Фе́дьо, Федзу́ньо* (< *Теодор, Федір*), *Ся́сьо* (< *Станіслав*) та ін.

Широкий спектр словотвірних формантів зумовив різноманітність модифікаційних демінутивних структур, що свідчить не лише про високу частотність, а й продуктивність демінутивного моделювання в мовному світі Львова. Наприклад, розлогим є демінутивний ряд, утворений від лексеми *па́ні*: *па́нця(і), панну́ця, паню́ньця(і), панну́ся(і), паню́ся(і), паню́сья(і), паня́нка, паня́нка*. Наведеним демінутивам властива різна конотація: 1) нейтральна чи позитивна (*па́нця, панну́ця, паню́ньця, панну́ся, паню́ся, паня́нка, паня́нка*) із семантикою ‘жінка’, ‘господиня’, ‘інтелігентна, вишукана жінка з гарними манерами’ та використовувані як ввічливі форми звертання львів’ян чи вихідців із львівського довкілля найчастіше старшої генерації до жінки; 2) негативна, зі зневажливим іронічним забарвленням (*паню́сья*), позначаючи в мовленні львів’ян здебільшого середнього та старшого віку манірну, гонорову жінку. Цілу низку демінутивних форм із позитивною, ласкавою конотацією ілюструє лексема *ма́ма* – *ма́мця(і), маму́ся, му́ся, маму́ня(і), маму́ська, маму́ньця*¹³, *маму́сенка, маму́січка*, рідше *маму́ля, маму́лічка; мамáша*¹⁴ із негативним, саркастичним забарвленням. Для зіставлення наведемо відповідний демінутивний ряд у польській мові: *tatcia, tatusia, tatunia, tatuśka, tatiuńcia, mateńka, mateczka*. Безперечно, зауважуємо схожість демінутивних утворень у цих двох мовах: *ма́ма* – *тата*, *ма́мця* – *tatcia*, *маму́ся* – *tatusia*, *маму́ня*

12 Такі форми можна утворити практично від кожного чоловічого імені, вони часто мають суфікс **-ун’**.

13 Орфографічне подання цих демінутивів (відмінне від літературного) засвідчує м’якість [н’]: *маму́ньця, тату́ньцьо, тату́ньчик, Маркіясу́ньчик, Маркіяну́цьо*.

14 Очевидно, лексеми *маму́ля, маму́лічка, мамáша* усталилися під впливом російської мови.

– *татуніа, мамуська – татушка, мамуньця – татушсія*. Продуктивним є демінутивний ряд до лексеми *тата* – *татакко, татусь, татусьо, татусик, татуньо, татуньцьо, татуньчик*; різноманіття демінутивних форм ілюструють імена, наприклад: *Маркіян – Маркіясик, Маркіянчик, Маркіясуньчик, Маркіясь, Маркіясьо, Маркіясуньо, Маркіянцьо*. Багатство демінутивних похідних утворень різної частиномовної віднесеності ілюструє лексема *малій*¹⁵ – *маленькі(и)й, малесенькі(и)й, манюній, маціцький*, а також *мацьопа, цьопа*¹⁶, *малеча, мацьопство, малявка, мальота, манюня* (прикметники та іменники). Численні похідні демінутивні утворення, що належать до різних частин мови (іменники, дієслова, мовноетикетні вигуки), утворює лексема *цьом*: 1) зі значенням ‘поцілунок’ або похідні зі значенням ‘той, хто цілує/кого цілують’ (мн. *цьомки, цьома, цьомко, цьомок, цьомчик, цьомуньчик, цьомунько, цьомуньо, цьомуньцьо, цьомасик, цьомусик*), 2) зі значенням ‘цілувати’ (*цьомати, цьомкати, цьомцяти, цьомасикати, цьомуняти, дати цьом, цьомці*); 3) мовноетикетні вигуки прощання чи привітання (рідше) із жартівливим/іронічним забарвленням: загальновживані *цьомкі(и)-бьомкі(и), па-па цьом, цьом-цьом, цьом-цьом, па-па* та менш відомі, використовувані особами чоловічої статі (інтелігенцією) *цьомці ручки, ножки і всюди потрошки, цю-руці* (< *цілюю руці*), *цьомцю-румцю* (ст) [ЛЛ, с. 687].

4. ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕМІНУТИВІВ

Як виразники багатьох значень, часто протилежних і суперечливих, стилістичні та емоційні маркери, демінутиви виконують різноманітні стилістичні функції. Вони слугують засобом вираження об’єктивної зменшуваності, експресивності, пестливості, інтимізації чи фамільярності мовлення; радості, іронії та сарказму, осуду чи презирства, ставлення до співрозмовника та характеру взаємин між мовцем і співрозмовником; забезпечують високу культуру мовлення, дотримання норм львівського мовного етикету, а також своєрідність львівської просодії. Демінутивам властива стилістична гнучкість, оскільки іноді й та сама демінутивна одиниця може мати або позитивну, або негативну конотацію. Важливо наголосити, що хоча діалектному мовленню, насиченому демінутивами, притаманний вищий ступінь експресивної насиченості й емоційності, а демінутивність загалом формує етику й естетику спілкування, демінутивну лексику львів’яни часто вживають без стилістичної мети, а отже, вона є невід’ємним компонентом розмови.

15 Цей прикметник часто може супроводжувати іменники, указуючи на малість істот / неістот, як і в польських діалектах [див. Sierociuk, 2018].

16 Утворена внаслідок аферики похідна лексема від *мацьопа* із ласкавим забарвленням і значенням ‘маленька дитина’.

За нашими спостереженнями, хоч у Львові вважається правилом доброго тону вживати під час розмови демінутиви, проте використання демінутивів є різним в ідіолектах мешканців Львова. Функціонування різноманітних демінутивних ресурсів у міському просторі уможливило їх вибір, що тісно пов'язане з віднесеністю львів'ян до вікового прошарку, їхніми лінгвістичними смаками, характером соціальних відносин, комунікативною ситуацією спілкування та статусом варіантних одиниць у сучасному львівському узусі. Зауважено, що демінутивності властивий гендерний аспект, оскільки мовлення львів'янок маніфестує вищий ступінь насиченості демінутивними одиницями та ширший тематичний діапазон демінутивів, що можна пояснити специфікою жіночого характеру. Часто жінки вживають демінутивну лексику практично в кожній ситуації спілкування, іноді таке вживання навіть може бути надмірним. Зауважено, що практично рівноцінним як у жінок, так і в чоловіків є 1) використання демінутивів у звертанні до дітей, близьких людей під час виявлення ніжних почуттів; 2) у функціонуванні деяких тематичних груп демінутивної лексики, а саме: назвах осіб, страв, напоїв, продуктів харчування та їхніх частин; назвах одягу та взуття, їхніх частин.

5. ВИСНОВКИ

У мовному світі Львова демінутиви становлять розвинуту систему щодо їхнього репертуару, генези, семантики, частиномовних характеристик, віднесеності до різних тематичних груп, словотвірних формантів, функціонування в комунікативних ситуаціях і комунікативних сферах у мовленні львів'ян усіх вікових категорій. Демінутиви є об'ємним і важливим компонентом лексичного багатства Львова, з одного боку, формуючи єдність з іншими різновидами українського мовлення (літературні демінутиви), а з іншого, забезпечуючи регіональну своєрідність мовлення львів'ян (діалектні демінутиви). Насиченість мовлення львів'ян демінутивною лексикою в повсякденному спілкуванні формує особливий експресивний (стилістичний) фон і творить багатогранну демінутивність мовлення мешканців цього міста.

Як важливий компонент культури мовлення, повсякденний і невід'ємний елемент львівського узусу, інструмент успішної комунікації в мовному просторі Львова, демінутиви були вироблені й усталені в умовах полікультурної та полімовної компетенції містян, зокрема за тісної взаємодії культур і мов українців і поляків. У лінгвальній природі мови Львова, сформованій із різночасових на шарувань, функціонуванням демінутивів засвідчено світогляд, мовні вподобання, стратегію спілкування мешканців міста як попередніх історичних епох, так і періоду початку ХХІ століття, а кореляція між культурним досвідом, традиціями та інноваціями віддзеркалює ціннісні домінанти, характерні для міста Львова

в сучасну епоху. Автономні демінутиви чи демінутиви, які є складниками сталих виразів, входять чи то в загальноновживаний сегмент, чи то в архаїчний (історичний) пласт, який віддзеркалює давні реалії та має або звужене функціонування, або лише збережене в художній чи мемуарній літературі. Частково входячи в систему мовного етикету, разом із іншими мовноетикетними формулами демінутиви складають культурне ядро мови Львова, репрезентуючи сформовані в мовному просторі Львова ціннісні культурні орієнтири, які реалізуються в мовній практиці мешканців міста, засвідчують високий рівень їхньої культури мовлення й культури загалом та поширюються на львівське довкілля та всю Галичину.

Демінутивність і демінутиви – це скарбниця культурної пам'яті міста Лева, репрезентант уявлень львів'ян про світ, компонент діалектної картини світу львів'ян, один із важливих маркерів львівської ідентичності.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Умовні скорочення

- вул. – вуличне¹⁷
- жарт. – жартівливе¹⁸
- знев. – зневажливе¹⁹
- ірон. – іронічне²⁰
- ласк. – ласкаве²¹
- літ. – літературне
- мн. – множина
- нім. – німецьке
- п. – польське
- перев. – переважно
- ст. – старша вікова група²²
- шк. – шкільне²³

---

17 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...», як і в праці Олекси Горбача «Арго в Україні».

18 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...».

19 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...».

20 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...».

21 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...».

22 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...».

23 Скорочення, використане в «Лексиконі львівському...», як і в праці Олекси Горбача «Арго в Україні».

Джерела

- ЕСУМ – *Етимологічний словник української мови: В 7 т. Т. 1: А–Г*, 1982, ред. кол.: О.С. Мельничук (гол. ред.), І.К. Білодід, В.Т. Коломієць, О.Б. Ткаченко, АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, Наукова думка, Київ. / *Etymologichnyi slovnyk ukraïnskoi movy: V 7 t. T. 1: A–H*, 1982, red. kol.: O.S. Mel'nychuk (hol. red.), I.K. Bilodid, V.T. Kolomiyets', O.B. Tkachenko, AN URSSR, In-t movoznavstva im. O.O. Potebni, Naukova dumka, Kyiv.
- ЛЛ – Хобзей Наталя, Сімович Ксеня, Ястремська Тетяна, Дидик-Меуш Ганна, 2015, *Лексикон львівський: поважно і на жарт*, вид. 3, змін. і допов., Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів. / KHOVZEI Natalia, SIMOVYCH Ksenia, YASTREMSKA Tetiana, DYDYK-MEUSH Hanna, 2015, *Leksykon lvivskiy: povazhno i na zhart*, vyd. 3, zmin. i dopov., Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, Lviv.
- SP_XVI – *Słownik polszczyzny XVI wieku*, Instytut Badań Literackich PAN, Pracownia Słownika Polszczyzny XVI wieku, 2010–2024, <https://spxvi.edu.pl/indeks/haslo/43339/> (dostęp: 17.07.2024).
- SS – GÓRNIAK Mariusz, MAZURKIEWICZ Roman, *Słownik staropolski*, 2002–2022, <http://www.staropolska.pl/slownik/?nr=60&litera=B&id=4375> (dostęp: 17.07.2024).

БІБЛІОГРАФІЯ

- БЛОУСЕНКО Петро, Німчук Василь, 2013, *Історія української мови. Словотвір. Ч. 1. Іменник (проспект)*, Національна академія наук України, Запорізький національний університет, Запоріжжя. / BILOUSENKO Petro, NIMCHUK Vasyl, 2013, *Istoriia ukraïnskoyi movy. Slovtvir. Ch. 1. Imennyk (prospekt)*, Natsionalna akademiia nauk Ukrainy, Zaporizkyi natsionalnyi universytet, Zaporizhzhya.
- ГОРОДЕНСЬКА Катерина, Кравченко Марія, 1981, *Словотвірна структура слова (відіменні деривати)*, Наукова думка, Київ. / HORODENSKA Kateryna, KRAVCHENKO Mariia, 1981, *Slovtvirna struktura slova (vidimenni deryvaty)*, Naukova dumka, Kyiv.
- ГРИМАСHEVICH Галина, 2015, *Демінутивні форми прислівників у поліських діалектах*, в: А.М. Ермакова, гал. рэд., «Скарынаўскія традыцыі: гісторыя і сучаснасць»: зборнік навуковых артыкулаў, ГДУ імя Ф. Скарыны, Гомель, с. 129–136, <http://eprints.zu.edu.ua/21328/1/15%20%93%20%80%20%88%20%85%20%82%20%88%20%87.pdf> (доступ: 26.02.2024). / HRYMASHEVYCH Halyna, 2015, *Deminutyvni formy pryslivnykiv*

- u poliskyykh dialektakh*, v: A.M. Yermakova, gal. red., «*Skarynaŭskija tradycyi: historyja i sučasnasć*»: *zbornik navukovykh artykulaŭ*, HDU imia F. Skaryny, Homiel, s. 129–136, <http://eprints.zu.edu.ua/21328/1/15%20%93%20%80%20%b8%20%bc%20%b0%20%88%20%b5%20%b2%20%b8%20%87.pdf> (dostup: 26.02.2024).
- ГУМЕЦЬКА ЛІДІЯ, 1958, *Нарис словотвірної системи української актової мови XIV–XV ст.*, Видавництво Академії наук Української РСР, Київ. / HUMETS'KA LIDIJA, 1958, *Narys slovotvirnoi systemy ukrainskoi aktovoi movy XIV–XV st.*, Vydavnytstvo Akademii nauk Ukrayinskoj RSR, Kyiv.
- КАРПІЛОВСЬКА ЄВГЕНІЯ, 2015, *Словотворення на тлі інших способів позначення демінутивності в українській мові*, в: I. Stramljič Breznik, uredila/editor, *Manjšalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga*, ZORA, Maribor–Bielsko-Biala–Budapest–Kansas–Praha, s. 136–147. / KARPILOVSKA YEVHENIJA, 2015, *Slovotvorennja na tli inshykh sposobiv poznachennja deminutyvnosti v ukrainskii movi*, v: I. Stramljič Breznik, uredila/editor, *Manjšalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga*, ZORA, Maribor–Bielsko-Biala–Budapest–Kansas–Praha, s. 136–147.
- КИСЛЮК ЛАРИСА, 2015, *Прагматичний потенціал демінутивів у публіцистичних та художніх текстах*, в: I. Stramljič Breznik, uredila/editor, *Manjšalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga*, ZORA, Maribor–Bielsko-Biala–Budapest–Kansas–Praha, s. 148–158. / KYSLIUK LARYSA, 2015, *Prahmatychnyi potentsial deminutyviv u publitsystychnykh ta khudozhnykh tekstakh*, v: I. Stramljič Breznik, uredila/editor, *Manjšalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga*, ZORA, Maribor–Bielsko-Biala–Budapest–Kansas–Praha, s. 148–158.
- КЛИМЕНКО НАТАЛІЯ, 2007, *Змешувальні утворення*, в: редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, співголови, М.П. Зяблюк та ін., «Українська мова». *Енциклопедія*, 3-є вид., зі змінами і доп., Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, Київ. / KLYMENKO NATALIJA, 2007, *Zmenschivalni utvorennja*, v: redkol.: V.M. Rusanivskyi, O.O. Taranenko, spivholovy, M.P. Zyabliuk ta in., „Ukrainska mova”. *Entsyklopediia*, 3-ye vyd., zi zminamy i dop., Vyd-vo „Ukrainska entsyklopediia” im. M.P. Bazhana, Kyiv.
- КОВАЛИК ІВАН, 1957, *Категорія слов'янських демінутивів з суфіксом -иц-а/-іс-а*, в: *Доповіді та повідомлення Львівського університету*, вип. 7, ч. 1, Вид-во Львівського університету, Львів, с. 52–56. / KOVALYK IVAN, 1957, *Katehoriia slovyanskykh deminutyviv z sufiksom -yts-a/-is-a*, v: *Dopovidi ta povidomlennja Lvivskoho universytetu*, vup. 7, ch. 1, Vyd-vo Lvivskoho universytetu, Lviv, s. 52–56.
- ЛЕВЕНЕЦЬ ОКСАНА, 2014, *Лексико-семантична структура здрібно-пестливих прислівників у східнослов'янських говірках*, в: П.Ю. Гриценка, ред., *Діалекти в синхронії та діахронії: загальнослов'янський контекст [тези доповідей міжнародної конференції]*, Ін-т укр. мови НАН України, КММ, Київ,

- с. 295–299. / LEVENETS Oksana, 2014, *Leksyko-semantyczna struktura zdribnilo-pestlyvykh pryslivnykh u skhidnoslobozhanskykh hovirkakh*, v: P.Yu. Hrytsenka, red., *Dialekty v synkhronii ta diakhronii: zahalnoslovyanskyi kontekst [tezy dopovidey mizhnarodnoi konferentsii]*, In-t ukr. movy NAN Ukrainy, KMM, Kyiv, s. 295–299.
- СІКОРА Галина, 2016, *Текст міста як лінгвістичний феномен*, в: *Українська мова*, № 4, с. 122–135, http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2016_4_10 (доступ: 4.03.2024) / СІКОРА Галина, 2016, *Текст міста як лінгвістичний феномен*, *Українська мова*, № 4, с. 122–135, http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2016_4_10 (доступ: 4.03.2024).
- СІКОРА Галина, 2018, *Львів у калейдоскопі лексикографії*, в: П. Гриценко, Н. Хобзей, ред., *Діалектологічні студії II: Слово – словник – корпус*, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, Львів, с. 63–82. / СІКОРА Галина, 2018, *Lviv u kaleidoskopi leksykografii*, v: P. Hrytsenko, N. Khobzei, red., *Dialektolohichni studii II: Slovo – slovnyk – korpus*, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakivycha NAN Ukrainy, Lviv, s. 63–82.
- СІКОРА Галина, 2020, *Фонетика сучасного львівського мовлення*, Інститут української мови НАН України, Київ, https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Sikora_G_V_Dys.pdf (доступ: 1.04.2024). / СІКОРА Галина, 2020, *Fonetyka suchasnoho lvivskoho movlennia*, Instytut ukrainskoyi movy NAN Ukrainy, Kyiv, https://iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Sikora_G_V_Dys.pdf (доступ: 1.04.2024).
- СІКОРА Галина, 2023, *Мова Львова як урбаністичний лінгвофеномен*, в: Г. Дидик-Меуш, ред., *З історії людей та ідей*, ч. 6. *Діалектологія*, Мовознавча комісія НТШ, Львів, с. 171–181. / СІКОРА Галина, 2023, *Mova Lvova iak urbanistychnyi lingvofenomen*, v: H. Dydyk-Meush, red., *Z istorii liudei ta idei*, ch. 6. *Dialektolohiia*, Movoznavcha komisiia NTSH, Lviv, s. 171–181.
- СТАХНЮК Наталія, 2019, *Функції та семантика демінутивів у польському та українському мовленнєвому дискурсі*, в: *Науковий вісник Кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Філологія. Педагогіка. Психологія*, гол. ред. З. Валюх, вип. 38, с. 129–136. / СТАХНІУК Nataliia, 2019, *Funksii ta semantyka deminutyviv u polskomu ta ukrainskomu movlennyevomu dyskursi*, v: *Naukovyi visnyk Kafedry YUNESKO Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Filolohiia. Pedagogika. Psykholohiia*, hol. red. Z. Valyukh, vyp. 38, s. 129–136.
- РУДА Наталія, 2013, *Репрезентація категорії демінутивності в українській мові*, в: *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*, вип. 21, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка: Київ, с. 92–98. / RUDA Nataliia, 2013, *Reprezentatsiia katehorii deminutyvnosti v ukrayinskii movi*, v: *Komparatyvni doslidzhennia*

- slovyanskykh mov i literatur. Pamyati akademika Leonida Bulakhovskoho*, вип. 21, Kyivskyi natsionalnyy universytet im. Tarasa Shevchenka, Kyiv, s. 92–98.
- ЯСТРЕМСЬКА Тетяна, 2021, *Моделювання українського діалектного простору: концепти верх / низ*, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Львів, https://chtyvo.org.ua/authors/Yastremska_Tetiana/Modeliuvannia_ukrainskoho_dialektnoho_prostoru_kontseptu_verkh_nyz/ (доступ: 4.04.2024). / ЯСТРЕМСЬКА Tetiana, 2021, *Modeliuvannia ukrainskoho dialektnoho prostoru: kontsepty verkh / nyz*, Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakivycha NAN Ukrainy, Lviv, https://chtyvo.org.ua/authors/Yastremska_Tetiana/Modeliuvannia_ukrainskoho_dialektnoho_prostoru_kontseptu_verkh_nyz/ (dostup: 4.04.2024).
- BRALCZYK Jerzy, 2004, *Język na sprzedaż*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- DOBRYŃSKI Walenty, 1988, *Z badań nad rozwojem polskich deminutywów*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Wrocław.
- GRABIAS Stanisław, 1988, *Socjolingwistyczne perspektywy badań nad ekspresywnością języka*, „Socjolingwistyka”, nr 8(1), s. 35–43.
- GRZEGORCZYKOWA Renata, 1984, *Zarys słowotwórstwa polskiego: słowotwórstwo opisowe*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- KLESZCZOWA Krystyna, PASTUCHOWA Magdalena, 2016, *Deminutywność w słowiańskich badaniach słowotwórczych. Sprawozdanie z konferencji Komisji Słowotwórczej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów (Słowenia, Maribor, 25–29 maja 2015)*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej”, nr 51, s. 329–338.
- KLIMASZEWSKA Zofia, 1983, *Diminutive und augmentative Ausdrucksmöglichkeiten des Niederländischen. Deutschen und Polnischen. Eine konfrontative Darstellung*, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław.
- KOECKE Bernadette, 1994, *Diminutive im polnisch-deutschen bersetzungsvergleich*, Verlag Otto Sagner, München.
- KURZOWA Zofia, 1985, *Polszczyzna Lwowa i kresów południowo-wschodnich do 1939 roku*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa–Kraków.
- PASTUCHOWA Magdalena, 2015, *Polskie deminutywa o genezie werbalnej*, w: I. Stramljič Breznik, red., *Manjašalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga*, ZORA, Maribor–Bielsko-Biała–Kansas–Praha, s. 306–319.
- RUDNYČYJ Jaroslav, 1993, *Lemberger ukrainische Stadtmundart: (Znesinnja)*, Harrassowitz, Wiesbaden.
- SIEROCIUK Jerzy, 1990, *Pieśń ludowa i gwara*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Lublin.

- SIEROCIUK Jerzy, 2018, *Deminutiva gwarowe w systemie i w tekście*, v: Z. Greń, red., *Z polskich studiów slawistycznych*, seria 13, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Poznań, s. 273–282.
- SZCZEPAŃSKA Elżbieta, 2009, *Zdrobnienia dawniej i dziś – kilka uwag na materiale czeskim i polskim*, „Bohemistyka”, t. IX, nr 4, s. 250–250.
- WIERZBIČKA Anna, 1999, *Język – umysł – kultura*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.